

**ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА
МИНИСТЕРСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА**
(ноември 2014 г. – декември 2016 г.)

ПО-ВАЖНИ РЕЗУЛТАТИ

През последните две години в областта на образованието и науката се извършват мащабни реформи, насочени към модернизация на системите, с цел повишаване на качеството и подобряване на връзката на образованието и науката с изискванията на бизнеса и пазара на труда. Осъзнатата необходимост от реформи в тези ключови сектори и ясният ангажимент на правителството намират отражение и в Закона за държавния бюджет за 2017 г., където за първи път от години е заложено значително нарастване на средствата за образование и наука. Силен акцент през последната година беше поставен върху политиките по отношение на българските учители. Като проявление на разбирането за стратегическата значимост на тези политики на 19 юни 2016 г. беше организиран Националният учителски събор с участието на повече от 12 000 учители.

В този отчет са изведени по-важните резултати, постигнати от екипа на Министерството на образованието и науката през последните две години, в съответствие с целите и приоритетите, заложи в Програмната декларация на управляващото мнозинство и в Управленската програма на правителството.

ПРЕДУЧИЛИЩНО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ

1. В тази област най-важната задача беше **осигуряване на практическото прилагане на Закона за предучилищното и училищното образование** (обн., ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 1 август 2016 г.). Със Закона за предучилищното и училищното образование се цели преодоляването на основните предизвикателства, които съвременното общество поставя пред българското образование. Законът поставя за основна цел на образованието изграждането на автономни и инициативни личности, уважаващи другите, способни да работят съвместно, владеещи ключови компетентности, с нагласи за учене през целия живот, осъзнати за силните си

страни и способни да ги развиват и прилагат за себе си и в полза на общността. Сред водещите идеи на новия образователен закон особено значими са идеите за повече:

- повече свобода (повече политики на училищно ниво, гъвкавост на учебните планове и програми, иновативни училища, нови методи на преподаване, избор на учебници, собствени стратегии и механизми за превенция и др.);
- по-силна подкрепа (индивидуален подход към учениците – възможности както за затрудняващите се, така и за талантливите, обща и допълнителна подкрепа и др.);
- по-широко партньорство (отваряне на училището към местната общност, към родителите – обществени съвети и др.).

2. Министерството на образованието и науката положи значителни усилия за разработване на **държавните образователни стандарти**, уредени в чл. 22 от Закона за предучилищното и училищното образование. Проектите на държавните образователни стандарти се разработват с участие на експерти, учители, социални партньори, представители на неправителствени организации и други заинтересовани страни. Към началото на 2016 г. бяха утвърдени 3 държавни образователни стандарта (за учебния план, за общообразователната подготовка и за познавателните книжки, учебниците и учебните помагала). През последните месеци работата по държавните образователни стандарти беше ускорена значително и в резултат от това вече са утвърдени общо 15 стандарта (освен гореизброените, са утвърдени и стандартите за предучилищното образование, за информацията и документите, за профилираната подготовка, за усвояването на книжовния български език, за институциите, за оценяване на резултатите от обучението на учениците, за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и на другите педагогически специалисти, за организацията на дейностите в училищното образование, за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, за приобщаващото образование, за инспектирането на детските градини и училищата и за управлението на качеството на институциите). Останалите 3 стандарта, които имат по-силна връзка с финансирането (за нормиране и заплащане на труда, за финансирането на институциите и за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа на личностното развитие), са в процес на обсъждане и с готовност за утвърждаване и прилагане през следващата бюджетна година. Периодично се актуализират стандартите за придобиване на квалификация по отделните професии. Те са над 200 и едновременно със съдържателната им актуализация ще бъдат издавани на основание новия

образователен закон и промените в Закона за професионалното образование и обучение, направени в тази връзка. С приемането на държавните образователни стандарти беше създадена новата нормативна основа за работа в образователните институции, която отразява целите и принципите на Закона за предучилищното и училищното образование.

3. За подпомагане на участниците в образователния процес и преди всичко на директорите и учителите беше създаден **специален сайт и телефон на реформата**, където до момента са предоставени отговори на над 1000 въпроса.

4. За разясняване на реформата бяха проведени десетки **срещи с експерти, директори на институции и учители в цялата страна, както и Национален учителски събор**, в който се включиха над 12 000 учители и директори от цялата страна.

5. Проведени бяха **обучения на над 24 000 педагогически специалисти, които ще преподават в I и V клас** – класовете, за които през настоящата учебна година вече са в сила нови учебни планове и нови учебни програми.

6. Предвид значителната по обем нова уредба и нейното влияние върху развитието на системата със заповед на министъра на образованието и науката беше създаден **Експертен консултативен съвет за наблюдение и оценка на прилагането на държавните образователни стандарти**. По този начин по достатъчно прозрачен и отворен начин ще може да се проследяват периодично ефектите от прилагането на стандартите и да се предлагат своевременно решение на проблеми, възникнали в процеса на приложение.

7. На основата на Закона за предучилищното и училищното образование беше приет **Правилник за създаването, устройството и дейността на обществените съвети към детските градини и училищата**, който даде нормативната основа за изграждане на тези нови органи за подпомагане на развитието на образователните институции и за граждански контрол на тяхното управление. Процесът на сформирание на обществени съвети стартира и се очаква да приключи до края на 2016 г.

8. Активна работа беше осъществена и по разработването на **други нормативни актове**, свързани с влизането в сила на новия образователен закон. Издаден е Правилник за устройството и дейността на Държавния логопедичен център. В процедура на утвърждаване са правилниците за устройството и дейността на регионалните управления по образованието, на Националния дворец на децата, на Националния музей на образованието – гр. Габрово, на Астрономическите обсерватории и планетариуми. Разработени са проекти на правилници и за останалите

специализирани обслужващи звена по чл. 50 от Закона за предучилищното и училищното образование. Изготвени са проект на Наредба за условията и реда за приемане и обучение на лицата, търсещи или получили международна закрила и проект на Наредба за регистъра на институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

9. Поетапно с влизането в сила на новия учебен план се утвърждават **новите учебни програми**, въз основа на които се откриват процедури за нови учебници. До момента са утвърдени 51 учебни програми по учебните предмети за I и V клас, както и за II, VI и VIII клас. Важен елемент от политиката на публичност на Министерството на образованието и науката е оповестяването на проектите на учебни програми за всички класове, което позволява да се проследи общата философия на реформата на учебното съдържание. Важно е да се отбележи, че за първи път място в учебния план намират и предмети като „компютърно моделиране“ в III и IV клас, както и „технологии и предприемачество“ от I до X клас.

10. Беше въведен самостоятелен учебен предмет **гражданско образование**, като общообразователен предмет в XI и XII клас, задължителен за всички ученици. Сериозна крачка в подкрепа на придобиването на граждански компетентности е утвърждаването на държавен образователен стандарт, насочен към придобиването на умения в областта на гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование, както и към патриотично възпитание и укрепване на училището като общност.

11. **Държавните зрелостни изпити и националното външното оценяване след VII клас** преминаха успешно при добра организация и засилени мерки срещу преписването. За учебната 2015-2016 година под формата на национални външни оценявания Министерството на образованието и науката организира и успешно проведе общо 76 изпита. Проведено беше пилотно оценяване на дигиталните компетентности на учениците в края на X клас. През септември 2016 г. на поправителната сесия за държавните зрелостни изпити беше апробирано провеждането на изпитите на модулен принцип.

12. Учебната 2016/2017 година започна спокойно, като въпреки сериозните трудности, бяха **осигурени учебници за учениците в I и V клас**, за които влязоха в сила новите учебни планове и програми. Бяха осигурени нови учебници за V клас по история и цивилизации, при които е налице съществена разлика между предходната и новата програма. По отношение на останалите предмети в I и V клас бяха осигурени учебници по старите програми, но с методически указания и помощ за учителите. Така въпреки практически невъзможните срокове,

след поредица от срещи с издателите, беше постигнато съгласие за приоритетна работа по учебниците по история и цивилизации и те бяха доставени в училище към началото на учебната година. В момента се провеждат процедури на оценяване на учебниците по останалите учебни предмети в I и V клас. Открити са процедури за създаване на учебници за II, VI и VIII клас.

13. Въз основа на новия закон беше развита концепцията за **иновативните училища**. В Наредбата за институциите са посочени условията и реда за превръщане на едно училище в иновативно. За иновативни може да бъдат определяни училищата, които извършват целенасочена, планирана и контролирана промяна, чрез въвеждане на иновативни практики, с които се решават организационни и съдържателни проблеми в образователния процес. Иновативните училища ще бъдат модел на модерното училище, в което учениците ще подобрят резултатите си и ще развият критичното си мислене чрез иновативни образователни процеси, методи на преподаване, училищно лидерство и учебни програми. Със заповед на министъра е създадена Комисия за иновативните училища с участието на образователни специалисти от гражданския сектор и практиката, която разглежда и оценява постъпилите в Министерството на образованието и науката училищни проекти за иновации и предлага ежегодно на министъра на образованието и науката проект на Списък на иновативните училища. На сайта на Министерството на образованието и науката са публикувани формуляр и подробни насоки за кандидатстване за иновативни училища. Формулярите се подават онлайн до 31.01.2017 г. До 31 май 2017 година министърът на образованието и науката предстои да внесе в Министерския съвет предложение за приемане на Списък на иновативните училища за учебната 2017/2018 година.

14. През последните две години нов импулс получиха и **образователните политики сред българите в чужбина**. Съществени резултати бяха постигнати по линия и на двата основни инструмента в тази област – ПМС № 334/2011 г. и Националната програма „Роден език и култура зад граница“.

- По ПМС № 334/2011 г. резултатите показват следното:

- Финансовите средства за българските неделни училища в чужбина за учебната 2016/2017 година са увеличени с 1 303 969 лв. в сравнение с учебната 2014/2015 г.

- Нараснал е броят на финансираните училища – към тази учебна година е 175 или с 44 училища повече от учебната 2014/2015 година, когато са били 131.

- Увеличен е и броят на учениците – от 9 189 за учебната 2014/2015 година на 12 951 за настоящата учебна година или с 3 762 повече.

- По Национална програма „Роден език и култура зад градина“ резултатите показват следното:

- За настоящата учебна година са усвоени 1 166 200 лв. или 398 356 лв. повече в сравнение с учебната 2014/2015 година (тогава средствата са били 767 844 лв.).

- Финансирани са 118 проекта, което е с 58 повече от учебната 2014/2015 година.

- Нарастване има и в броя на обучаваните ученици по програмата – сега 9 681, през 2014/2015 учебна година е бил 6 293 (увеличение с 3 388).

- За първи път бяха утвърдени адаптирани учебни програми по български език и литература, история и цивилизации и география и икономика за учениците в българските неделни училища. Те бяха подготвени с помощта на учители, преподаващи в тези училища.

- Значимостта на образователните политики сред българите в чужбина намери отражение и в административната структура на Министерството на образованието и науката, в която за първи път беше обособена самостоятелна дирекция „Образователни политики сред българите в чужбина и училищна мрежа“.

15. Бяха приети промени в **Закона за професионалното образование и обучение** (обн., ДВ, бр. 59 от 29.07.2016 г.), насочени към синхронизиране на училищното професионално образование и обучение с цялостната система на предучилищното и училищното образование.

16. Разработен е **проект на концепция за развитие на професионалното образование**, който е в процес на обсъждане чрез провеждане на серия от срещи в отделните региони на страната. След приключването на този процес и постигането на необходимата степен на съгласие, в това число чрез консултации с бизнеса, ще бъде предложен пакет от мерки за реформиране на професионалното образование, включително необходимите законодателни промени.

17. Важна инициатива в областта на професионалното образование е създаването на **Образователно-индустриален борд** чрез споразумение за партньорство между Министерство на образованието и науката, Община Пловдив, Тракия икономическа зона и Индъстри уоч, който да насърчава и съдейства за успешните партньорства между училища и работодатели. Той ще подпомага разработването на иновативни ефективни практики на сътрудничество между училищата и работодателите за преодоляване на недостига на умения на секторно ниво, в това

число за изпълнение на конкретни проекти в училищата. При успешно действие на този модел, той ще бъде приложен и в други региони на страната.

18. Продължи развитието на **дуалното обучение**, както чрез създаване на необходимата нормативна уредба (Наредба № 1 от 08.09.2015 г. за условията и реда за провеждане на обучение чрез работа (дуално обучение), така и чрез непрекъснато увеличаване броя на паралелките, обучаващи се чрез тази система (двойно увеличение за учебната 2016/2017 година спрямо предходната).

19. През декември 2015 г. правителството прие **Концепция за насърчаване на обучението на софтуерни специалисти**, която предвижда създаването на предпоставки за обучението на допълнително над 30 000 души през следващите 15 години. Изготвянето на концепцията беше провокирано от анализи на министерствата на труда и социалната политика и на икономиката, както и на браншовите асоциации, които ясно показват недостиг на висококвалифицирани софтуерни специалисти за запазване и увеличение на ръста на софтуерната индустрия. В концепцията се предвиждат дейности, които ще допринесат за развитие на професионалното образование в областта на софтуерните професии.

20. През декември 2016 г. беше подписано **споразумение между Министерството на образованието и науката и организации от софтуерния бранш** (БАСКОМ, БАИТ, ИКТ-кълъстер, Българска аутсорсинг асоциация) за сътрудничество в процеса на обучение и образование на учениците за придобиване на съвременно софтуерно образование, включително софтуерно професионално образование, съответстващи на потребностите на българската икономика и на бързо развиващата се ИТ индустрия в страната. Със заповед на министъра на образованието и науката в Списъка на професиите беше включена професията „Приложен програмист“. Разработен е проект на национална програма, по която ще бъде финансирано обучението на 400 ученици от училища в цялата страна за придобиване на професионална квалификация „Приложен програмист“ едновременно с обучението им по други профили и специалности.

21. Беше създадена **интерактивна карта на професионалните гимназии в България**, която включва информация за професионалните направления, броя на учениците, материалната база на училищата, както и за училищата, които предлагат дуално образование.

22. Като израз на значимостта на политиките в областта на професионалното образование в структурата на Министерството на образованието и науката беше създадена **самостоятелна дирекция „Професионално образование“**.

23. За осигуряване на достъпа до образование общо за периода 2014 – 2016 г. Министерството на образованието и науката възложи доставката на **210 броя училищни автобуси**. Комисия с участието на представители на Националното сдружение на общините разпредели автобусите на общини и средищни училища на основата на постъпилите заявки и според степента на нуждите.

24. През април 2016 г. Министерският съвет одобри **9 национални програми за развитие на средното образование**, с които през 2016 г. беше осигурено допълнително финансиране на политики и мерки за равен достъп до качествено образование. За изпълнението им са предвидени общо 50 394 000 лв. от държавния бюджет за 2016 г. Утвърдените национални програми са „Оптимизация на училищната мрежа“ (24,8 млн. лв.), „Система за национално стандартизирано външно оценяване“ (4,4 млн. лв.), „Роден език и култура зад граница“ (1,2 млн. лв.), „Ученически олимпиади и състезания“ (2,6 млн. лв.), „Осигуряване на съвременна образователна среда“ (5,2 млн. лв.), „Без свободен час в училище“ (2 млн. лв.), „Развитие на педагогическите специалисти“ (600 хил. лв.), „Достъпно и сигурно училище“ (2 млн. лв.) и „Информационни и комуникационни технологии в системата на предучилищното и училищното образование“ (7,5 млн. лв.).

25. Бяха подадени **проектни предложения по ОП „Региони в растеж“** за ремонт на 102 училища с финансиращ орган Министерството на образованието и науката на обща стойност 111 813 000 лв. В момента е в ход сключването на договори за безвъзмездна финансова помощ.

26. Разработен е **модел на Система за ранно предупреждение** в детски градини и училища, която ще позволи наличието на информация за всеки ученик в риск от отпадане за това как се работи за задържането му в училище, до кой клас или до каква степен на професионална квалификация е достигнал, за да му се осигури участие в пазара на труда, какви мерки за реинтеграция се прилагат за отпадналите и др. Осъществен е подбор на 50 образователни институции от 19 общини от Северозападния и Югоизточния район от ниво 2, в които системата се апробира от учебната 2016/2017 година. До края на 2016 г. се очаква да бъдат регистрирани първите индивидуални картони на деца и ученици, с които ще се идентифицират конкретните

случаи на деца и ученици в риск от отпадане от образование, мерките за преодоляването на риска и ще се проследяват резултатите от работата на екипите по места.

27. През учебната 2014/2015 и учебната 2015/2016 година са организирани и проведени **42 национални олимпиади, 32 национални състезания и 42 състезания по професии**. Наши ученици са участвали в 34 международни олимпиади, в които са завоювали за двете години общо 111 медала – 11 златни, 52 сребърни и 48 бронзови. В рамките на Националния календар за извънучилищни дейности са се състояли 160 изяви, а в рамките на Националния спортен календар – 52 състезания.

28. През 2016 година **бяха оповестени резултатите от участието на България в две международни изследвания в областта а образованието**, проведени през 2015 г. – PISA и TIMSS. **PISA 2015** (настоящият етап на програмата, в който участват 72 държави и региони) измерва постиженията на 15-годишните ученици в три познавателни области: четивна, математическа и природонаучна грамотност, като този път акцент бяха природните науки. През 2015 г. оценяването беше изцяло с компютърно базиран тест. Изследването в България се проведе през месец април 2015 г. с 5968 ученици от 180 училища. По природни науки България е на 45 позиция със среден резултат по природни науки 446 точки (среден резултат за страните от ОИСР – 493 точки). По четене България е на 49 позиция със среден резултат 432 точки (среден резултат за страните от ОИСР – 493 точки). По математика България е на 45 позиция със среден резултат 441 точки (среден резултат за страните от ОИСР – 490 точки). **TIMSS 2015** изследва уменията по математика и природни науки на учениците от IV клас. През 2015 г. страната ни за първи път се включи в изследването, като в него участват 49 държави. То се проведе през месец април 2015 г. като в него участваха 4228 ученици от IV клас от 149 училища от страната. По математика средният резултат на българските четвъртокласници е 524 точки и ние се нареждаме на 18 място. По природни науки средният резултат е 536 и ние сме на 15 място (среден резултат за участващите страните – 500 точки и за двете области). Като продължение на анализа и изводите от участието на България в PISA 2015 и подготовка за следващия етап, който ще се проведе през 2018 година, в процес на разработване е план за действие, включващ по-голямо популяризиране на изследването и на публикуваните тестови задачи сред ученици, учители и директори на училища. Предвиждат се и обучения на учители, насочени към методи за оценяване в контекста на изследването PISA. През 2018 г. основна оценявана област ще бъде функционалната грамотност по четене.

29. Беше въведен **строг регламент относно извиняването на отсъствията на учениците поради болест**. След съгласуване с Министерството на здравеопазването бяха разпространени указания, според които в медицинските бележки се отбелязва номерът и датата на документа за преглед. Изрично беше предвидено задължение на класните ръководители да информират родителите при представяне на медицински бележки. По този начин бяха ограничени възможностите за отсъствие на учениците от училище по неуважителни причини.

30. През последната година **учителите бяха поставени в центъра на образователната реформа**, доколкото мотивираните и квалифицирани преподаватели са най-важният фактор за успешна реализация на реформата. Политическото ръководство на Министерството на образованието и науката последователно отстоява идеята, че политиките, насочени към повишаване на авторитета и социалния статус на българския учител, са най-важната инвестиция в образованието през следващите години. Ясно беше защитено разбирането, в това число и при подготовката на бюджета за образование, че подобряването на качеството на образованието предполага да се инвестира в добри преподаватели, които са решаващо условие за по-добрите образователни резултати. По отношение на учителите по-важните стъпки през последните месеци бяха:

- Увеличение на възнагражденията на педагогическите специалисти – 7 % през 2016 г. и 8 % през 2017 г. и изпреварващо увеличение на минималните заплати в системата – общо 24,5 % за 2016 г. и 2017 г.

- Чрез подписаните през последните две години колективни трудови договори бяха подобрени и други елементи, свързани с осъществяване на педагогическата дейност – увеличаване на обезщетението при пенсиониране, по-високи ставки за лекторските часове, възнаграждение на учителите-наставници, увеличаване на годишните средства за квалификация, увеличаване на допълнителното възнаграждение за професионално-квалификационна степен, увеличаване на допълнителното възнаграждение за работата на класните ръководители, нарастване на средствата за работно и представително облекло и др.

- Признаване на педагогическите дисциплини в университетите с приоритетни, което гарантира по-висок прием, допълнително финансиране от бюджета и възможност за предоставяне на стипендии от Европейския социален фонд.

- Утвърждаване на Държавен образователен стандарт за статута и професионалното развитие на учителите (Наредба № 12 от 01.09.2016 г. за статута и професионалното развитие на

учителите, директорите и другите педагогически специалисти (обн., ДВ, бр. 75 от 27.09.2016 г., в сила от 27.09.2016 г.), който по ясен и детайлен начин разписва: функциите на педагогическите специалисти, длъжностите в институциите от системата на предучилищното и училищното образование и необходимата за заемането им професионална квалификация; правомощията на директорите на институции в системата на предучилищното и училищното образование; професионалните профили на педагогическите специалисти; условията и реда за организиране и провеждане на практическата подготовка на стажант-учителите в институциите от системата на предучилищното и училищното образование, място и роля на учителя - наставник; условията и реда за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти и въвеждането на системата от квалификационни кредити; условията и реда за придобиването на професионално-квалификационните степени; целите, функциите и съдържанието на професионалното портфолио; условията и реда за кариерното развитие и атестиране на педагогическите специалисти.

- Приемане на нова Наредба за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“ (ПМС № 289, обн., ДВ, бр. 89 от 11.11.2016 г.), с която бяха увеличени часовете за теоретична и практическа подготовка на лицата, които се обучават за придобиване на професионална квалификация „учител“ (между 30 % и 50 % в зависимост от формата на обучение) и бяха въведени нови дисциплини и форми на обучение (приобщаващо образование, дистанционна форма) в съответствие със съвременното развитие на педагогическата наука и практика.

- Издадена Наредба за представителното облекло на лицата от институциите в системата на предучилищното и училищното образование (Наредба № 14, обн., ДВ, бр. 95/29.11.2016 г.).

- Стартиране на процедура за одобряване на обучителни програми за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти – в срока за кандидатстване бяха подадени 1566 програми, които в момента са в процес на оценка за вписване в регистъра на квалификационните програми.

- Одобрен проект „Квалификация на педагогическите специалисти“, който цели подобряване на равнището на професионалната компетентност на 17 000 педагогически специалисти в рамките на две години и бюджет от 20 млн. лв.

- Стартиране на проект „Нов път за нови таланти в областта на преподаването“, финансиран по програма „ЕРАЗЪМ +“, в рамките на който чрез създаване на нова иновативна магистърска програма за обучение и квалификация на учители в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, ще бъдат обучени 140 участници в две направления на новата пътека към учителската професия – едно направление за учители, които работят с ученици в риск от отпадане от образованието и от уязвими общности, и второ – за учители в училища без специфични предизвикателства в обучението на учениците и работата с местните общности.

- Отпечатан и разпространен до всички училища в страната Наръчник „Как да развиваме умения на 21 век в час – от учители за учители“, издание на фондация „Заедно в час“.

- По инициатива на министъра на образованието и науката през октомври 2016 г. трима български учители се включиха в конкурса за глобалната учителска награда The Global Teacher Prize 2017.

31. В Закона за държавния бюджет за 2017 г. е предвидено значително увеличаване на средствата за образование (230 млн. лв. повече), което е най-голямото увеличение на бюджета за образование от 10 години (2007 г. е последното съизмеримо увеличение). С приетия бюджет е обезпечено както обещаното увеличение на учителските заплати, така и важни политики и мерки от новия образователен закон като приобщаващото образование, защитените детски градини и др.

ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

1. Ключова стъпка в тази област беше приетата от Народното събрание **Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.** (Решение на НС от 26.02.2015 г.). Въз основа на тази стратегия бяха извършени съответни промени в Закона за висшето образование (обн., ДВ. бр. 17 от 1 март 2016 г.) и приети нови подзаконови актове (ПМС № 64/25.03.2016 г.), които дадоха ход на съществена реформа в приема и финансирането на висшите училища, в това число чрез стимулиране на т.нар. приоритетни професионални направления и защитени специалности. **Определени са 32 приоритетни професионални направления, както и 12 защитени специалности.** По този начин държавната

политика се насочва към ограничаване на разрастването на неефективните професионални направления и специалности и стимулиране на висше образование, което да отговори на изискванията и потребностите на реалната икономика и пазара на труда. В същото време държавата защитава определени специалности, интересът на потребителите към които е ограничен, но са важни за икономическия и социалния живот на страната.

2. **Приемът в държавните висши училища беше утвърден въз основа на новия механизъм** за определяне на броя на приеманите за обучение студенти и докторанти в държавните висши училища съобразно комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда (ПМС № 328 от 3 май 2016 г. във връзка с ПМС № 64 от 25 март 2016 г.). В резултат на новия механизъм местата за прием в държавните висши училища, за които държавата осигурява средства, бяха намалени с 9012 спрямо учебната 2015/2016 година.

3. Бяха приети **промени в условията и реда за получаване на студентски стипендии**, чрез които се въведеха стипендии само въз основа на резултатите от обучението (без да се отчита критерият доход), и се повишиха минималният и максималният размер на стипендиите, като те вече достигат между 70 и 150 лева (изменение в ПМС № 90/26.05.2000 г.). С промените беше увеличен размерът на наградите и помощите, които ректорът може да отпуска на студенти и докторанти, от 200 лв. на 300 лв.

4. Беше разработен и внесен в Народното събрание **проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за развитието на академичния състав в Република България**, чиято основна цел е усъвършенстване на модела чрез въвеждане на минимални национални изисквания за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности. Законопроектът получи подкрепа на първо четене и в момента е в процес на обсъждане на второ четене в парламентарните комисии.

5. Подготвени бяха **промени в Закона за студентското кредитиране**, като най-съществените са тези, свързани с разширяване на системата и по отношение на студенти и докторанти в задочна форма на обучение, както и с уреждането на възможност за опрощаване на кредитните задължения на тези, на които им се ражда или осиновяват второ или следващо дете по време на гратисния период. Предстои внасянето на проекта в Министерския съвет, а след това и в Народното събрание.

6. През 2014, 2015 и 2016 г. бяха публикувани **четвъртото, петото и шестото издание на рейтинговата система на висшите училища**. Те бяха усъвършенствани чрез промяна на методиката за пресмятане на безработицата, добавяне на нови индикатори за регионална значимост и отчитане на регионалните особености на висшите училища за различните професионални направления.

7. През март 2016 г. бяха увеличени от **400 на 1000 броя осигурените от българската държава места за прием във висши училища за обучение на наши сънародници от чужбина** на образователно-квалификационна степен „бакалавър“ и „магистър“. От 12 на 20 бяха увеличени местата за прием на българите от чужбина на образователната и научна степен „доктор“. През периода 13-30 март 2016 г. бяха проведени информационни дни за българското висше образование в следните направления: Македония, Албания, Косово, Молдова, Украйна, Сърбия . В Македония и Косово кампанията е проведена за първи път. Така за учебната 2016-2017 година по ПМС № 103/1993 г. от 1000 места са приети 632 студенти, а по ПМС № 228/1997 г. (за граждани на Република Македония) от 150 места са приети 125 студенти.

8. Министерството на образованието и науката положи значителни усилия за **запазване на Тараклийския държавен университет „Григорий Цамблак“** и подготовката на неговото преобразуване във филиал на българско държавно висше училище. В официално писмо министърът на образованието и науката потвърди желанието на българската държава за превръщането на Тараклийския университет в поделение на българско висше училище, което бе прието от молдовската страна. Разработен е правен анализ на българското и молдовското законодателство относно необходимите стъпки, както и финансов разчет на необходимите средства за издръжка. Набелязана е необходимостта от подписване на международно споразумение между двете държави с оглед уреждане на важни въпроси относно преобразуването и функционирането на Тараклийския университет.

9. Приети са **13 нови наредби за специалности, водещи до упражняване на регулираните професии** архитект, ветеринарен лекар, инженер в инвестиционното проектиране, корабоводител, инженер в геодезията, картографията и кадастъра, корабен електротехник и др.

НАУКА

1. Най-важното постижение в тази област е разработването на **Актуализирана стратегия за развитие на научните изследвания**, която Министерският съвет прие на 25.10.2016 г. и вече е внесена за разглеждане в Народното събрание. В Плана за действие за реализиране на Стратегията се описани последователността от действия и мерки, както и инструментите за постоянен контрол от Министерството на образованието и науката върху изпълнението на задачите. За първи път е включен ясен план на индикативните инвестиции за периода 2017-2020 г., с който се потвърждава ангажимента на правителството за повече инвестиции в научни изследвания и иновации и за постигане на националната цел за 1,5% инвестиции в Научноизследователска и развойна дейност от brutния вътрешен продукт до 2020 г.

2. За първи път беше осъществено **картографиране на всички научни инфраструктури в страната**, което осигурява яснота относно научния потенциал и връзка с целите за развитие на регионите, посочени в Иновационната стратегията за интелигентна специализация на Република България 2014 – 2020 г.

3. През 2016 г. беше извършена задълбочена **бизнес оценка на обектите, включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура**.

4. Бяха създадени условия за ефективното **възобновяване на дейността на фонд „Научни изследвания“** чрез утвърждаването на нов Правилник на Фонда, провеждането на конкурс за управител въз основа на последните изменения в Закона за насърчаване на научните изследвания и обявяването на 7 конкурсни процедури въз основа на приетата годишна оперативна програма за периода 2016-2017 г.

5. През август 2016 г. с решение на Министерския съвет за първи път беше одобрена цялостна **Национална програма за полярни изследвания**, която обхваща периода до 2021 г. Тя е свързана с организацията на цялостната дейност по поддържането на полярната база, координацията на научните проекти, техническото им обезпечение и безопасността на работата в полярни условия.

6. През 2015 г. е подписано **Споразумение между Министерството на образованието и науката и Българската академия на науката за изработване на програма за подпомагане на млади учени в България**. Финансовото обезпечаване на програмата е в размер на 2 млн. лв., предоставени от Министерството на образованието и науката. В резултат на процедурата са подкрепени 200 млади учени, финансирани са 231 проекта от общо 349 рецензирани, чрез които се отчита 66 % успеваемост на програмата. Най-много са финансираните проекти от направление „Нанонауки, материали и технологии“, което още веднъж потвърждава ключовото значение на този приоритет за изграждане на икономика и общество, базирани на знанието.

7. През септември 2015 г. е утвърден **Правилник за наблюдение и оценка на научноизследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации, както и на дейността на Фонд „Научни изследвания“** (обн. ДВ, бр. 72 от 18.09.2015 г.). През 2016 г. стартира дейността на сформираните по Правилника комисии за оценка на научноизследователската дейност на научните организации и Фонд „Научни изследвания“.

8. Министерството на образованието и науката разработи, а правителството прие нова **Наредба за условията и реда за оценката, планирането, разпределението и разходването на средствата от държавния бюджет за финансиране на присъщата на държавните висши училища научна или художественотворческа дейност** (ПМС № 233 от 10.09.2016 г.).

9. През последните две години бяха подписани **междудържавни и междуведомствени споразумения** за научно-техническо сътрудничество и научен обмен с Китай, Русия, Бразилия, Корея, Черна гора, Босна и Херцеговина и Словакия. През април 2016 г. беше подписан Меморандум за разбирателство между Република България и Институт фон Карман за динамика на флуидите (април 2016 г.). Обявявани са конкурси за двустранно научно-техническо сътрудничество с Индия, Китай и Франция.

10. През 2016 г. беше активизирана **организацията и координацията на дейността по Рамковата програма за наука и иновации „Хоризонт 2020“**. Проведени са 18 срещи на националния координатор на програмата с представителите в програмните комитети и националните контактни лица, организирани и осъществени са 21 информационни дни, проведени са повече от 50 участия в заседания на членовете на програмните комитети по програмата в ЕК. Обновена е интернет страницата на Програмата, като във всяко от 17-те направления са добавени съответните работни програми и обявени конкурси за 2016-2017 г.

11. За поредна година, въпреки определени трудности, свързани с бюджета за наука, беше осигурен **абонаментът за достъп до наукометричните бази данни Web of science, ScienceDirect, Scopus и Springer**, необходими за планирането и изпълнението на научната дейност в България.

12. На 19 декември 2016 г. стартира кампания **„Българските лица в световната наука“**, в чийто рамки се проведе кръгла маса „Подходи и форми за привличане на българската научна диаспора за работа в мрежа“.

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ“

1. През този период бяха създадени необходимите условия, за да се превърне Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (ОПНОИР) в **ефективен инструмент за подкрепа на реформите в областта на образованието и науката**. През 2016 г. бяха наваксани закъснения от минали периоди, което позволи да стартират важни проекти.

2. През май 2016 г. Управляващият орган на Оперативната програма – Главна дирекция „Структурни фондове и международни образователни програми“, получи акредитация.

3. Стартираха **15 важни операции** на обща стойност близо 689 млн. лв., а именно:

- „Изграждане и развитие на центрове за върхови постижения“ – 200 млн. лв.;

- „Изграждане и развитие на центрове за компетентност“ – 150 млн. лв.;
- „Развитие на способностите на учениците и повишаване на мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности (Твоят час) – фаза 1“ – 140 млн. лв.;
- „Поддържане и усъвършенстване на разработената рейтингова система на висшите училища – фаза 1“ – 3 млн. лв.;
- „Въвеждане на кредити в системата на професионалното образование и обучение“ – 2 млн. лв.;
- „Ученически практики - фаза 1“ – 10 млн. лв.;
- „Подкрепа за развитието на докторанти, постдокторанти, специализанти и млади учени - фаза 1“ – 6 млн. лв.;
- „Квалификация на педагогическите специалисти - фаза 1“ – 20 млн. лв.;
- „Студентски стипендии – фаза 1“ – 26 млн. лв.;
- „Студентски практики– фаза 1“ – 37 млн. лв.;
- „Система за кариерно ориентиране в училищното образование“ – 7,5 млн. лв.
- „Подкрепа за предучилищното възпитание и подготовка на деца в неравностойно положение“ – 20 млн. лв.;
- „Образователна интеграция на учениците от етническите малцинства и/или търсещи или получили международна закрила“ – 25 млн. лв.;
- „Осигуряване на условия и ресурси за изграждане и развитие на подкрепяща среда в детските градини и училищата за осъществяване на включващо обучение-фаза 1“ – 17, 5 млн. лв.;
- „Ограмотяване на възрастни – фаза 1“ – 25 млн. лв.

4. Към момента по ОП НОИР са договорени 316 028 242 лв. или 23.04 % от общия бюджет на програмата.

5. **Успешно започна работата по един от най-важните проекти за системата на училищното образование, а именно „Твоят час“, по който се финансират два вида извънкласни дейности – занимания по интереси и дейности при обучителни затруднения.** 2302 училища се включиха в проекта, като общият брой обхванати ученици е 319 417. Групите за

преодоляване на обучителни затруднения са 11 980 с 96 557 ученика. Групите за занимания по интереси са 17 541 с 249 879 ученика.

6. В момента е в процес на изпълнение открита процедура по ЗОП за избор на международни оценители, които да извършат оценка на проектните предложения, които ще бъдат получени за изграждане и развитие на центрове за върхови постижения и центрове за компетентност по приоритетна ос 1 на ОП НОИР. Четири научни обединения и консорциуми участват в конкурса за оценители.

7. До края на 2016 г. ще стартират още 4 процедури:

- „Система за осигуряване на качество в професионалното образование и обучение“ – 3 млн. лв.
- „Въвеждане на дуална система за обучение (Домино 2)“ – 9 млн. лв.;
- „Усъвършенстване на националната система за валидиране“ – 3 млн. лв.;
- „Развитие на системата за кариерно ориентиране на студенти“ – 300 хил.лв.

8. През 2017 г. е планирано да бъдат подготвени и отворени 9 нови операции с общ бюджет в размер на 273,5 млн. лв.:

- „Изграждане на регионални научни центрове“ – 110 млн. лв.;
- „Уникални научни инфраструктури“ – 58 млн. лв.;
- „Да работим в България“ – 2 млн. лв.;
- „Адаптиране на системите за средно професионално и висше образование спрямо изискванията на пазара на труда в България“ – 2 млн. лв.;
- „Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти за работа в мултикултурна среда“ – 5 млн. лв.;
- „Подкрепа на уязвими групи за достъп до висше образование“ – 6,5 млн. лв.;
- „Подкрепа за включване на деца, търсеци или получили международна закрила, в системата на предучилищното и училищното образование“ – 2 млн. лв.;
- „Осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в трудно достъпните райони“ (операцията ще се изпълнява по подхода BOMP) – 80 млн. лв.;
- „Интегрирани мерки за подобряване достъпа до образование“ – 8 млн. лв.

АНТИКОРУПЦИЯ И КОНТРОЛНА ДЕЙНОСТ

1. При отчитане на приетата от правителството Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията в Република България (2015 – 2020) с помощта на външни специалисти беше разработен **проект на антикорупционен план в системата на образованието и науката (2016 – 2020)**. Планът идентифицира рисковите зони и управленските недостатъци и на тази основа предлага конкретни мерки със съответна срочност. Предстои планът да бъде разгледан на Националния съвет по антикорупционни политики към Министерския съвет и да бъде утвърден за изпълнение.

2. През март 2016 г. министърът на образованието и науката издаде **заповед, с която се забранява на служителите в МОН и в регионалните инспекторати по образованието да участват при изготвянето на проекти за учебници и познавателни книжки**, с цел да се пресече възможността за възникване на конфликт на интереси при предстоящите процедури по одобряване на новите учебници.

3. Важен акцент в дейността на Министерството на образованието и науката е **засилването на контролната дейност**, особено през последните месеци. Общо за периода извършените одитни ангажименти са 39, а проверките на Инспектората на Министерството възлизат на 85. Всеки сигнал се проверява, като при установяване на нарушения в съответствие с изискванията на закона се дават препоръки, образуват се дисциплинарни производства и се налагат дисциплинарни наказания, а при необходимост се сезират други компетентни органи.

ПАРЛАМЕНТАРЕН КОНТРОЛ. ПУБЛИЧНОСТ И РАБОТА С МЕДИИТЕ

1. През последните две години министърът на образованието редовно участва в парламентарния контрол и отговори на общо **266 питання и актуални въпроси**.

2. През последните месеци Министерството на образованието и науката беше значително по-отворено и прозрачно в своята дейност и в ежедневна комуникация с медиите предоставяше информация както по разработваните политики, така и по конкретни въпроси. През 2016 г. Министерството на образованието и науката организира **52 пресконференции и брифинги** за медиите и разпространи **653 прессъобщения**.

ПО-ВАЖНИ ЗАДАЧИ ПРЕЗ СЛЕДВАЩИТЕ ГОДИНИ

- **Повишаване на авторитета и социалния статус на българския учител** чрез последователни и целенасочени политики за по-справедливо заплащане на учителския труд, програми за квалификация, методическа и организационна подкрепа и популяризиране на учителската професия с цел привличане на мотивирани млади хора към нея.

- **Модернизация на професионалното образование** на основата на нова модерна концепция и законодателни промени, насочени към подобряване на връзката между образованието и бизнеса, както и развитие на успешни регионални и секторни програми за сътрудничество.

- **Задълбочаване на реформата във финансирането на висшето образование** чрез засилване на финансирането въз основа на качеството и достигане до 40 % през 2017 г. и 60 % през 2020 г.

- **Разработване, обсъждане и приемане на промени в Закона за висшето образование** в частта за акредитацията като инструмент за гарантиране на качеството, както и в модела на управление на висшите училища.

- **Ежегодно увеличаване на средствата за наука** за достигане на европейската цел от 0,5 % от БВП през 2020 г.

- **Успешна реализация на стартиралите процедури и адекватно планиране на нови процедури с оглед утвърждаване на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“** като ефективен инструмент за подкрепа на реформите и политиките в областта на образованието и науката.

През следващите години е необходимо по категоричен начин да продължи политиката за увеличаване на средствата за образование и наука, предоставяни от държавния бюджет. Само при осигуряване на необходимите средства може да се гарантира успешното провеждане и необратимост на реформите, преодоляване на натрупани дефицити през предходни периоди и решаване на системни проблеми, съществуващи от години. Инвестициите в образованието и науката имат стратегическото значение за развитието на страната, като този стратегически избор е без алтернатива.